

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Postremo sententia Capreoli impugnatur. c. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

sio etiam secundum rationem specificam sit vitalis, debet esse sub ea etiam ratione ab intellectu.

Solutio.

Respondet, cum dicimus in visione esse rationem genericam, & specificam, & intellectum esse principium illius secundum genericam, non secundum specificam, non intelligimus esse duas res distinctas, quarum una assignetur uni causæ, altera vero alteri: sed unum, & eundem effectum ab una causa, nempe ab intellectu habere, ut sit intellectio, quam rationem ab alia causa sine intellectu habere non posset: à lumine vero, vel specie habere, ut sit talis, quod non haberet ab alia: ratio vero vitalis non conuenit intellectui, eo quod talis obiecti sit, sed eo quod sit intellectio: imo secundum rationem magis communem. Sicut etiam rationem supernaturalis non habet ex eo, quod sit intellectio, sed ex eo, quod sit talis: nam quatenus intellectio, non est supernaturalis, sed communem quandam habet rationem.

13

Obiectio secundum illam.

Solutio.

Deinde probant, quoniam si intellectus ex se virtutem aliquam haberet partialem ad actus supernaturales, & compleretur lumine, aut specie, sicut compleretur ad naturales; si queretur eodē modo cum actibus naturalibus, & supernaturalibus comparari, Respondet diuersam esse rationem ex eo solum, quod ad supernaturales compleretur forma supernaturali, ad naturales vero naturali extrinsecus aduenienti. Dices unde ergo dignoscitur forma supernaturalis, si non tribuit intellectui totam vim ad agendum? idem enim conuenit naturali. Dico in hoc pares esse: differre tamen, quod naturalis forma dari potest ordine naturali, & ex causis naturalibus: supernaturalis vero non, nec vlla natura eam sibi naturaliter postulat: ipsa vero forma in se natura supernaturalis est, non per ordinem ad efficiens, ut disput. seq. dicemus.

Alius modus explicandi prædictam sententiam.

Sed rursus aliqui, ut superiorē sententiam, quam modo impugnauimus, defendant, alio modo philosophantur. Dicunt igitur totam principalem efficacitatem, ita provenire intellectui à lumine, ut ab ipso lumine, sicut instrumentum omnino eleuetur, nullam ex se naturam præstans efficacitatem, & sic operetur sicut instrumentum: atque hac ratione putant optime defendi rationem vitalis, & cognitionis in actu. Ego vero existimo omnia absurda, quæ priori modo inferebamus contra hanc sententiam, hoc etiam modo sequi. Primum, si intellectus nihil suæ propriæ, & naturæ efficacitatis confert: sequitur solum conferre eam, quam ab agente principali quasi deriuatam habet: ergo, cum agens principale sit habitus extrinsecus infusus, nulla erit efficacia à vita proveniens, & ab intellectu, ut intellectus est: ac proinde actio non poterit esse vitalis, nec cognitio: hæc enim postulant à vita, ut à prima radice provenire. Quamobrem actus visionis ideo vitalis est, & cognitio, quia est ab intellectu, non quia est à lumine.

14

Impugnatur.

Deinde nullus actus huiusmodi poterit esse liber, nec ipse actus charitatis in via: nam si voluntas efficacitatem mendicat à principio extrinsecus infuso, & ipsa ex suo nihil confert, sed id tantum, quod ab habitu habet, non erit in eius potestate, uti habet, cum voluerit, & quantum voluerit: quare actus illius non erit liber, nisi reducas totam libertatem in voluntatem ex eo solum, quod ipsa potest oppositum impedimentum ponere. Verum hoc non satis est, ut dicamus, actum esse liberum, quoad specificationem, & exercitium simul, quo-

ad tantam, & tantam interfectionem, ut satis constet.

Quamobrem ego non video, qua ratione probabili in actibus voluntatis huius vitæ, qui meritorij sunt, hæc sententia possit defendi; cum ex illa omnis libertas, ac proinde ratio meritæ medio tollatur. Si enim voluntas ex se in actibus supernaturalibus nihil confert naturæ efficacitatis; sequitur non operari hæc opera à se ipsa, ac proinde non determinari à se ipsa: nam cum determinare se sit operari, & non operetur à se, sed mendicata virtute ab alio, non determinabitur villo modo à se ipsa, sed ab alio omnino, à quo accipit virtutem operandi: ac proinde nullum in ea vestigium manebit libertatis: hæc enim est indifferencia facultatis à se ipsa.

15

Alij demum concedunt, intellectum nostrum ex se habere inchoatam quandam virtutem ad videndum Deum, sicut etiam affirmant, in quacunque natura creata esse virtutem hanc ad quemcunque effectum, quam vocant potentiam obedientialem actui. Dicunt autem, eam esse virtutem instrumentariam, quia conceit sibi non debito naturali, sed supernaturali solum compleri debet, ut efficiat. Verum hanc virtutem in nulla creatura esse, & omnem naturam virtutem etiam inchoatam habere rationem causæ principalis, ostendimus infra disp. 176. cap. 4. & de virtute intellectus ad videndum Deum, peculiari ratione id probabimus: nec quidquam commune cum errore Pelagij habere, sicut nonnulli obijciunt, contineamus. Quod si semel concedamus naturam aliquam virtutem inchoatam in nostro intellectu ad videndum Deum, non erit necessarium lumen gloriæ ad eliciendam visionem, si essentia diuina supplet locum speciei, ut c. seq. ostendimus.

CAPIT. V.

Postremo sententia Capreoli impugnatur.

Tandem in hoc capite contra Capreolum ad huc ostendamus, necessarium non esse lumen gloriæ, si essentia diuina est loco speciei. Et primum quidem necessarius non est huiusmodi habitus, ut intellectus noster roboratus diuinam essentiam, tanquam speciem recipere possit: eo quod essentia diuina sit excellens quoddam obiectum, ac proinde, nisi facultas intellectus roboretur, ipsam nequeat sustinere, sicut visus recipere non valet vehementis alicuius sensibilis speciem, nisi aliquo modo potentior efficiatur.

Itaque hoc modo necessarius non est habitus luminis, & exemplum adductum nihil probat. Primum quoniam nullus sensus indiget roborari, ut vehementis alicuius sensibilis speciem recipiat. Hæc enim cum non habeat physicam aliam actionem, quam mouere ad cognitionem, non potest secundum se aliquo modo facultatem ledere, atque adeo sine alia dispositione, aut roboratione, potest eam sensus recipere. Signum autem huius manifestum est, quod nullus internus sensus læditur vehementis alicuius sensibilis specie, tamen si lædatur cognitione aliqua terribilis obiecti ratione affectus consequentis. Læditur autem sensus externus aliquo vehementi sensibili, atque adeo indiget roborari, ut sine læsione ipsum percipiat, ratione physice operationis, qua ipsam facultatem sentientem tangit, non autem solius speciei sensibilis immisione. Hoc modo læditur visus à luce vehementi, quæ radios suos vsque ad pupillam immittit, non ab specie illius: auditus non ab specie soni,

16
Specie obiecti non lædit potentiam.

soni, sed à vehemēti aëris percussione, quæ aures ipsas obtundit. & sic de alijs.

Ratio verò à priori est, quoniam nulla species cuiusque obiecti vehementis opponitur temperamento facultatis sentientis: ergo ab illa lædi non potest, imò verò perfici debet: physice verò qualitates sensibiles actionem aliquam physicam habere possunt ipsi temperamento contrariam: ergo cum hæc ratio locum non habeat in intellectu ad recipiendam ipsam Dei essentiam loco speciei, non est cur dicamus, necessarium esse luminis habitum, ut ipsum intellectum roboraret ad recipiendam essentiam, cum ab ea, tanquam ab excellenti obiecto, lædi non possit.

Deinde etiam si facultas sentiens à vehementis obiecti specie læderetur, & intellectus ab intelligibili; id tamen solum fieret ab specie in hærente, non autem ab ea, quæ solum assisteret. Læsiō enim accidere nequit, nisi ratione effectus in hærentis: sed essentia diuina assistit solum intellectui, si ea habet vicem speciei: ergo hoc ipso intellectu lædere non potest: nam & nunc omnibus nostris intellectibus assistit, nullum tamen lædit. Nec quidquam refert, quod aliqui comminiscuntur, essentiam diuinam non assistere omnibus per modum formæ intelligibilis, sed sicut primam causam: atque adeo necessarium esse roborari intellectum, ut ei per modum formæ intelligibilis assistat: hoc igitur nihil interest, quoniam essentiam Dei assistere, ut speciem intellectui, nihil aliud est, quam cum eo operari per se visionem, quod absque vlla sui mutatione efficere potest. Nunc ergo, licet non omnibus assistat actu operando visionem, assistit tamen eo modo, quo posset, si vellet eam producere: ex hac autem assistentia, siue operetur visionem, siue non operetur, nulla potest oriri læsiō in intellectu.

Præterea necessarius non est habitus luminis gloriæ, ut tanquam principium efficiens in intellectu ad visionem concurrat, ut ex utroque; scilicet intellectu, & lumine fiat vnum integrum principium, & causa efficiens visionis. Hoc igitur modo habitus necessarius non est, si dicamus essentiam diuinam locum supplere speciei, & tanquam principium proprium visionis ad eam etiam cum lumine, & intellectu concurrere: quod hac ratione probatur.

Ad eundem effectum plures causæ proximæ, & propriæ, etiam inuicem ordinatæ concurrere nequeunt, nisi in effectum vnicuique causæ ratio aliqua peculiaris respondeat. Dixi causas proprias, & proximas: nam primam omnium causam, DEVM videlicet vniuersali quadam ratione principij cum omnibus particularibus causis concurrere necesse est, ut 1.2. q. 79. artic. 1. latius explicabimus: cum tamen DEVS ad omnem rationem in effectum productam concurrat: ex secundis verò, & proprijs causis frustra aliquam assignamus, cui in effectum peculiaris ratio non responderet: cum dico, peculiarem rationem in effectum causæ secundæ peculiari assignandam esse, non intelligo vnam partem entitatis ab vna causa, aliam verò ab alia procedere: sed effectum vnicum & indiuiduum secundum rem ab vtraque causa indistinctum, & indiuisum produci: & ideo talis speciei, & rationis produci, quia est ab hac causa; ideo verò alterius rationis, quia est ab alia: & ita iuxta varias illius rationes varias quoque ei causas assignari.

In operationibus quidem cognitionis est ex-

emplum huius rei manifestum. Visio enim albi habet, quod sit visio, non auditio: hoc autem habet à facultate videndi, non ab specie; ideo enim visio est, quia à visu, non ab auditu procedit: habet etiam quod sit albi; hoc autem non accipit à visu secundum se; visus enim tam respicit album, quam nigrum, sed ab specie albi: ac proinde nec illa esset visio, si non esset à visu; nec esset albi, si non esset ab specie, utroque igitur completur vna proxima, & propria causa visionis albi: ergo si ex duobus aut pluribus ad vnum effectum secundum varias rationes illius concurrentibus completum est principium efficiens, ut nulla superfluit in effectum noua ratio, cui propria causa sit assignanda; superfluum est plures alias causas ad complementum illius principij addere: ac proinde nullius effectus erunt, si addantur. Hoc principium iterum confirmabimus, 1.2. q. 9. artic. 1. & obiectiones quasdam recentiorum parui momenti diluimus.

Hoc supposito probatur, vel essentiam diuinam non esse loco speciei, ut proprium principium visionis, vel habitum luminis esse superuacuum: si enim essentia teneat locum speciei, non tantum erit principium visionis, sicut est aliarum rerum, sed proximè, & propriè, sicut esset ipsa species, in cuius locum essentia diuina subrogaretur: sic autem visio clara Dei secundum omnem rationem, quam in ipsa excogitare possumus, procederet ab intellectu creato, & essentia diuina tanquam à sufficienti, integro, & proprio principio. frustra igitur addimus habitum luminis ad eliciendam visionem: ad alium namque effectum non esse ponendum, ex dictis in hoc capite est manifestum. Porro ab intellectu, & essentia diuina loco speciei sufficienter secundum omnem rationem visionem procedere, hac inductione ostenditur.

Visio clara Dei triplicem subit rationem; prima est cognitionis seu intellectiōis, secunda est talis obiecti; tertia est claritatis, ratione cuius eam intuitiuam, & quidditatuam Scholastici appellant. Hæc autem omnes sufficienter assignantur, tanquam integræ causæ, intellectui & essentia diuinæ loco speciei. Prima ratio cognitionis, seu intellectiōis est ab intellectu, non ab essentia: nisi enim esset ab intellectu, visio non esset nec intellectio, cum ab eo secundum rationem intellectiōis essentialiter pendeat. Secundam, nempe esse talis obiecti, habet ab essentia diuina loco speciei, species enim facit, ut intellectio, aut cognitio sit talis obiecti non alterius: species enim modificatur, & determinat intellectum, ut hoc potius quam aliud intelligat.

Tertia verò ratio scilicet claritas, quæ videbatur optime posse adscribi lumini gloriæ, sufficienter etiam est ab essentia diuina loco speciei, quoniam essentia diuina non ponitur loco speciei cuiuscunque sed speciei propriæ, & quidditatiuæ, quæ natura sua faceret videre Deum sicuti est. Cum igitur locum teneat talis speciei, supplere etiam debet efficacitatem, & virtutem propriam illius: ea vero est, ut addita intellectui ipsum moueat ad claritatem, & ut aiunt, intuitiuam obiecti notitiam: ergo ad hanc mouet essentia diuina loco speciei, sicut propria & proxima causa, aliter quam si suppleret vicem speciei non propriæ, nec quidditatiuæ, quales nimirum in intellectu per sensus dequantur: hæc namque non possunt ad euidentem, & quidditatiuam obiecti notitiam mouere, non solum

Vel essentia diuina non gerit vicem speciei vel lumen gloriæ superfluit.

Ab intellectu & essentia diuina loco speciei sufficienter visionem procedit.

*Species im-
propria ob-
iecti non est
genere cui
dantem illius
notitiam.*

21

*Obiectio ab
habitu fides
sumpta.
Solutio.*

solum secundum se, sed etiam quocunque lumine infuso adueniente: nullum enim lumen faciet ipsam magis secundam, & efficacem, ut cum intellectu expressam similitudinem obiecti quidditativam, & intuitivam producat, cum ipsa sub eo ordine non contineatur: nihil igitur in visione clara. D. i. opet est, quod luminis gloriæ tanquam causæ assignemus: ac proinde superuacaneum omnino erit. Quod enim visio sit supernaturalis operatio, non est peculiaris ratio distincta à prædictis: eo enim ipso, quod est visio clara Dei, quæ sufficienter est ab intellectu cum essentia diuina loco speciei, est etiam supernaturalis: ac proinde non potestulat novam causam ad hoc, ut supernaturalis sit. Sed posset quis dicere, præter essentiam diuinam, quæ est loco speciei, requiri habitum luminis eo modo, quo Theologi concedunt, præter species intelligibiles infundi viatoribus habitum fidei. Respondeo esse longe diuersam rationem: nam in actu fidei, qui supernaturalis est aliquid respondet speciebus, aliquid verò luminis: speciebus quidem ipsa extremorum apprehensio, omnia enim fidei mysteria in stat rerum naturalium apprehendimus: luminis autem si ipse assensus, qui supernaturalis est, & conformitas extremorum, nunquam enim intellectus solis speciebus acquisitis perueniret ad qualitatem illam assensus, quæ solum innotitur primæ veritati, tanquam obiecto formali, sine habitu fidei, vel auxilio supernaturali: ac in visione Dei apprehensio, & iudicium, quæ simul in actu simpliciter inueniuntur, ab eodem principio fiunt, & quod est causa simplicis apprehensionis, est etiam assensus: ergo si essentia diuina loco speciei est sufficiens causa euentus, & intuitivæ apprehensionis, erit etiam iudicij & assensus.

*Scientia in
solo Christo
non est lumen
distinctum
ab speciebus.*

Ob quam etiam rationem dicemus in 3. partem q. 11. art. 5. scientiam infusam, quam Christus habuit, non fuisse lumen distinctum ab speciebus ipsis: quia cum illæ sint propriæ, & quidditativæ, simul cum intellectu sunt sufficiens principium apprehensionis claræ, & iudicij seu assensus, qui simul eodem actu fit: superflue igitur ponitur luminis habitus ab speciebus distinctus. Neque verò habitus fidei, quia aliquo modo constituit intellectum in actu. est species, quia non omnis actus primus est species, sed ille solum, qui est principium actualis representationis in verbo: in mysterijs autem fidei verbum est instar rerum materialium productum ab speciebus intelligibilibus; ab habitu solum fit assensus, hoc est, connexio extremorum.

22

*Secundo ali
ponunt lumen
visio Dei
à secunda
causa connat
uraliter
procedere.*

Tandem respondebit aliquis, necessarium esse lumen gloriæ ad eum effectum, quem secunda opinio in tertia ratione dicebat, videlicet, ut visio Dei ab intellectu nostro veluti à secunda causa connaturaliter procedat, hoc enim differt secunda causa ab instrumento eleuato ad agendum, quod secunda causa in se habet formam inherrentem, qua virtus eius completur, ut agat; instrumentum autem eam non habet, sed solum motionem principalis agentis assumunt ipsum ad talem effectum. Quare cum essentia diuina loco speciei non inherreat, sed assistat intellectui, videtur ipsum solum, ut instrumentum ad videndum eleuare: qui tamen, si habitum luminis gloriæ in se ipso haberet, sine dubio per modum secunda causæ virtute sibi inherente operaretur.

Impropria autem

Verum neque ad hunc effectum ponendum esse lumen gloriæ, facile demonstrari potest: quo-

niam ut agens aliquid per formam sibi inherenter ad modum causæ secundæ, & propriæ, & non sicut instrumentum, operetur; nec esse est, ut illi formæ in effectu productæ aliqua ratio respondeat. Si enim nihil ei assignatur, frustra illa ponitur, ut dictum est, ac proinde nec ad connaturaliter operandum illa forma debet constitui, quæ neque ad operandum aliquid in effectu necessaria est. Quomodo enim connaturaliter effectum produceret, si in ipso nihil efficere potest: ex quibus patet etiam solutio tertiæ rationis, quam pro sententia Capre. in 2. c. adduximus.

23

Capre.

At obijcias habitum acquisitum nobis dari, nec esse superfluum potentia, etiam si in operatione nihil efficiat: ergo & lumen gloriæ similiter esse poterit. Respondeo si habitus nihil in operatione efficere, non poneretur, ut principium connaturaliter operandi illam; sed tantum ut facilem redderet potentiam, sicut sentit Durandus auferendo solum impedimentum, & expeditorem ipsam reddendo: aut si ponitur ad connaturaliter operandum, opus est, ut in effectu aliquid operetur, præter connaturalitatem: hæc enim est modus operandi causæ, ut diximus, qui non conuenit effectui, nisi causæ illa, quæ datur ad connaturaliter operandum, aliquid aliud efficiat: unde eadem ratio contra habitum acquisitum militat, si ad hunc effectum dari deamus.

Et certe nullus est, qui asserat habitum acquisitum dari ad connaturaliter operandum: quia potentia pura est causa secunda sufficiens ad operationem: sed omnes dicunt, dari ad facilitatem, & modum delectabilem, qui vel est modus expeditionis causæ nihil influens in effectum, ut putant Durandus, vel est modus quidam operationis additus substantiæ illius: unde non ad operandum connaturaliter substantiam operationis ponitur, sed ad peculiarem modum illius. Excipio Caiet. & aliquos, qui affirmant, habitum acquisitum dari ad substantiam operationis singularis: hi enim etiam si dicant dari ad connaturaliter operandum, concedunt tamen aliquid ab habitu in substantia operationis produci: quod an verum sit suo loco dicemus: sed concedimus habitum non poni ad connaturaliter operandum, nisi in effectu aliquid efficiat: nec hactenus legi aliquem, qui dicat habitum acquisitum dari ad connaturaliter operandum.

*Habitum ac-
quisitum ad
quid deger-
natis.*

24

Durand.

Caietan.

Cæterum autem aliquos Theologos asserentes lumen gloriæ, nec di ponere subiectum ad recipiendam essentiam loco speciei, nec ad recipiendam visionem, nec esse principium effectus illius, sed solum conditionem ex parte potentia: ac proinde totam efficacitatem ad se habere intellectui cum essentia diuina loco speciei. Explicat autem hunc modum conditionis hac ratione: sicut facultas videndi indiget aliquando interius roborari contra lippitudinem, & tamen illud robur tantum est conditio, non principium visionis: ita intellectus ad videndum Deum roboratur lumine gloriæ.

*Alij tamen
ponunt, ut
constitutum
requiritur
ex parte po-
tentia.*

Verum hoc effugium frivolum est: & primum quidem, hoc modo iam non ponimus formam inherenter ex parte intellectus, ut ipse per modum causæ secundæ, non ut nudum instrumentum visionem eliciat. Deinde non satis intelligitur, quæ sit hæc conditio: sic enim possemus, quocunque ex parte agentis requirantur, conditiones appellare, non principia efficiendi. Postremo, quoties ex parte alicuius agentis est necessaria aliqua qualitas,

*Requirunt
hæc sententia.*

qualitas, quæ posita ponitur effectus, & ablata auferitur; non est, cur negemus esse principium illius: exemplum vero de corporali oculo ineptum est. Nam oculus indiget aliquando interius roborari; & robur illud vel dispositio non est principium videndi, sed conditio, quia virtus videndi est in organo corporali, & indiget recta illius dispositione; quæ ablata ipsa facultas aut minuitur, aut omnino extinguitur: hoc autem non potest oculo mentis accideret, neque quid simile, ratione cuius dicamus, lumen solum esse conditionem, non principium visionis.

CAP. VI.

Intellectum cum solo lumine gloriæ esse integrum principium visionis, auctoritate probatur.

Tertia opinio ceteris prætere videtur, eaque mihi summo opere probatur, quæ asserit essentiam diuinam non coniungi intellectui loco speciei intelligibilis, sed generali quadam ratione, sicut primum mouens ad visionem cum intellectu concurrere, atque solum esse obiectum illius, ipsum vero intellectum habitu luminis instructum esse sufficientem, & integrum eius principium. Ea videtur esse Ricardi in 4. dist. 49. art. 3. q. 2. docet enim, si sequamur sententiam, quæ astruit visionem effici ab ipsis beatis, quam probabilem putat, lumen gloriæ necessarium esse, ut intellectum secundet ad eliciendam visionem; nusquam vero asserit, essentiam diuinam præterea esse loco speciei impressæ, ut principium eliciendi visionem: quinimo in 3. d. 14. artic. 1. q. 3. defendit, ut probabilem, sententiam asserentium Deum nunc à Beatis per speciem videri, quæ sit principium visionis: eorum vero opinionem impugnat, qui docent essentiam diuinam substitui in locum speciei.

Cum Ricardo sentit Scotus locis disput. 4. c. r. citatis: existimat enim si visio ab intellectu Beatorum efficitur, habitum luminis gloriæ ad hoc esse necessarium, ut vim tribuat intellectui ad videndum: unde utrumque putat esse principium visionis; nusquam vero asserit essentiam diuinam esse loco speciei, tanquam principium visionis; imò vero in 4. d. 49. q. 11. dicit, lumen gloriæ sine specie ad eliciendam visionem sufficere: quia obiectum præsens est, non tamen ait ipsum obiectum supplere locum speciei. Porro autem obiectum non supplere locum speciei, expressè asseuerat Th. de Argem. in 4. d. 49. q. 2. a. 3. qui tamen in artic. 1. dixerat habitum luminis requiri ad visionem, & idem Scotus in 4. dist. 49. q. 11. Respondet dicitur, existimat rationes, quibus probari solet, Deum, non videri per speciem, nihil probare: intelligit vero etiam de facto.

Cæterum, quod caput est huic sententiæ non solum S. Thom. non aduersatur, verum etiam ex ipso non obscure colligitur. In primis enim ubique de habitu luminis gloriæ agit, aut indicat, aut aperte etiam docet, dari ad roborandum intellectum, ut eliciat visionem, hoc est, ut vim illi conferat, & compleat eius efficacitatem ad producendam visionem. Ita docuit in hoc artic. 5. ad 1. & 2. & 3. contra gentes c. 5. & 55. in prima ratione, & clarissime c. 53. De essentia vero diuina nusquam docuit id, quod discipuli ipsius defendunt, eam videri esse in intellectu beati loco speciei impressæ ad eliciendam visionem; sed ad hunc effectum, solum asserit lumen gloriæ deferre. Aliqua vero loca, quibus S. Doctor docere videtur, essentiam

diuinam esse loco speciei, quibus discipuli ipsius in eam sententiam adducti videntur, faciliorem habent expositionem.

Præcipuus est artic. 2. huius quo solutione ter-
tia, vbi sic ait. *Sicut alie forme intelligibiles quæ non sunt suam esse, vniuntur intellectui secundum aliquod esse, quo informant ipsum intellectum, & faciunt ipsum in actu; ita diuina essentia vniuntur intellectui creato, ut intellectum in actu per se ipsam faciant intellectum in actu.*

Verum ex hoc testimonio nostra potius, quam aduersariorum sententia confirmatur: nam quamuis essentiam diuinam comparat formis, hoc est, speciebus intelligibilibus, quæ informant intellectum, & ipsi inherentes vniuntur, & asserat, eam secundum suum esse vniiri intellectui: (intelligit autem ex eo quod inheret) non tamen affirmat vniiri intellectui, sicut formam, & speciem intelligibilem impressam ad eliciendam visionem: quin potius dicit vniiri intellectui, tanquam intellectum in actu, hoc est, sicut rem actu intellectam, quæ reddit ipsum intellectum in actu; hoc est intelligentem: non ait in actu primo, sed in actu: intelligit autem actum secundum: sicut enim res actu intellecta ad intellectum refertur. Comparat igitur essentiam diuinam, non speciei impressæ, sed expressæ, & verbo, quam etiam appellat ipse formam intelligibilem in quæst. 3. de veritate artic. 2. & docet, essentiam diuinam habere locum verbi in ipsa visione. Nam ut supra disput. 39. diximus, vbi que plane sensuit S. Thomas, Dei essentiam secundum se absque vilo verbo à Beatis videri: alias verò naturas ab intellectu cognosci, non secundum se, sed per verbum ipsarum: imò ipsum verbum prius videri.

Deinde quatuor alijs locis, nempe in hoc art. 5. ad 1. & 3. contra gent. cap. 51. & cap. 53. & q. 8. de veritate artic. 1. docet, essentiam diuinam per lumen gloriæ non fieri intelligibilem, sed per se talem esse; lumen autem ad hoc infundi, ut intellectus potens sit ad eliciendam visionem. Si verò lumen locum haberet speciei impressæ, ut principium visionis, fieret Deus per ipsum intelligibilis in actu primo, sicut res aliæ per suas species impressas, ergo cum ipsa essentia per se sit intelligibilis ex sententia S. Thom. sequitur eam esse loco speciei impressæ, & eo modo intellectui beatorum vniiri.

Ex his tamen locis, & eorum doctrina, si recte expendatur, nostra potest sententia confirmari. Ideo enim sanctus Doctor dixit, Deum non fieri intelligibilem per lumen, etiamsi illud constituat intellectum potentem in actu primo ad videndum; quia essentia diuina per se ipsam sine vilo verbo videtur, & ipsam visionem terminat; aliter quam aliæ res, quæ medio verbo intelliguntur, atque eo intelligibiles, & visibiles fiunt. In quem sensum ipse etiam beatus Th. in 4. d. 49. q. 2. art. 1. dixit, eodem modo fieri vnum ex intellectu beati, & ipso Deo, quando per se videtur, sicut si vnum ex intellectu, & specie, seu forma intelligibili, quando intellectus intelligit, non dixit quando intellectus constitutus est in actu 1. per speciem impressam; sed quando actu per verbum intelligit, nam axioma illud satis tritum, & vulgare, *Ex intellectu, & intelligibili fit vnum*, multò melius intelligitur, de intellectu actu cognoscente, quam de intellectu in actu per speciem impressam constituto. Hanc sane puto esse mentem Doctoris sancti, nec vsquam oppositum

*Exponitur
testimon. S.
Thomæ de
specie ex-
pressæ*

*Obijciunt
alia S. Thom.
testimonia.*

S. Thom.